

MAANDBERIGTEN,

VOORGELEZEN

IN DE

MAANDELIJKSCHE BEDESTONDEN

VAN HET

Nederlandsche Zendinggenootschap,

betrekkelijk de verbreiding van het CHRISTENDOM,
bijzonder onder de

HEIDENEN,

VOOR HET JAAR 1851.

TE ROTTERDAM, BIJ

M. WIJT & ZONEN,

DRUKKERS VAN HET NEDERLANDSCHE ZENDELINGGENOOTSCHAP.

Gedrukt voor rekening van het Genootschap.

1851.

No. 2.

MAANDBERIGT

VAN HET

NEDERLANDSCHE ZENDELINGGENOOTSCHAP,

betrekkelijk de uitbreiding van het CHRISTENDOM,
bijzonder onder de

HEIDENEN.

NEDERLANDSCH OOST-INDIË.

Mededeelingen van onze broeders, korten tijd na elkander ontvangen, leiden er ons toe, om u in dit uur zoowel van het onvruchtbaarste gedeelte van ons arbeidsveld, dat is van *Timor*, als van het vruchtbaarste, dat is van *Celebes* te spreken. Wij zullen er die onvruchtbaarheid, hoe leed zij ons wezen moge, des te gemakkelijker bij dragen. Wij zullen er tevens door te regt gewezen worden, wanneer wij gevaar liepen dat ontbreken van vrucht aan onze aldaar arbeidende medebroeders te wijten. En als de mededeeling uit *Celebes* ons van nieuws overtuigt, dat God daar op het planten en nat maken in rijke mate den wasdom geeft, en zelfs een deel des akkers, dat tot dusver minder zorgvuldig kon bearbeid worden, reeds schoone vrucht

vertoont, zoo zullen wij tot hartelijke dankzegging kunnen bewogen worden. Wij beginnen dan met

TIMOR EN ROTTY.

Het valt ons niet tegen, als wij van deze eilanden weinig goeds hooren. De zendingsarbeid wordt daar niet zoo door vele zichtbare vruchten van de Evangelieprediking aangemoedigd, dat wij, indien wij den arbeid daar eens staakten, zouden behoeven te zeggen: het is toch te bejammeren, dat wij de voortzetting niet zullen zien van zulk een opwekkend begin.

Wat *Timor* betreft, » een groot bezwaar voor eene vestiging in eenig eigenlijk Timoreesch landschap,» zoo schrijft ons Br. DONSELAAR, » is gelegen in het verspreid wonen der bevolking, die in zeer kleine groepjes over het uitgestrekte land hare woningen heeft geplaatst. Ik geloof niet, dat zij te bewegen zullen zijn om zich in grootere kampongs te verzamelen, dewijl daartoe op de meeste plaatsen, wegens gebrek aan water, geen geschikte gelegenheid bestaat. Ten aanzien van de digtere samenwoning der bevolking heeft *Rotty* voor den zendingsarbeid veel voor boven *Timor*, daar de Rottinezen zich gewoonlijk in tamelijk groote kampongs vereenigen, en er dus voor scholen, bezoek aan de huizen, godsdienstoefening enz. eene betere gelegenheid bestaat. Het grootste bezwaar echter tegen de zending op de beide eilanden bestaat in de armoede der bevolking, die groo-

tendeels weder een gevolg is van de schraalheid van den grond, en hoewel er hier en daar zeer vruchtbare plekken zijn, zoo is toch gebrek aan water over het algemeen een onoverkomelijke hinderpaal voor de meer uitgebreide bebouwing van den grond, en daaruit voortvloeiende welvaart. Die armoede der bevolking maakt dan ook, dat de onderscheidene zendingsposten op deze eilanden voortdurend ten laste van het Genootschap zullen blijven, daar de gemeenten er welligt nimmer toe zullen komen zich zelve staande te kunnen houden. Zoo zou bijv. te *Babauw*, de grootste kampong buiten *Koepang* in dezen omtrek, de gemeente veel meer kunnen doen, om zich zelf te onderhouden en misschien eerlang geheel in het onderhoud van leeraar en onderwijs te voorzien, indien slechts meerdere welvaart onder de bevolking heerschte. Om tot dergelijk oogmerk eene gave te besteden, daartoe zijn de menschen doorgaans nog al niet ongenegen, schoon dan ook velen daarbij door min edele beginselen gedrongen worden. Zoo heb ik ook nu bij den laatsten djagongoogst eene inzameling gedaan ten behoeve van kerk en school, die buiten verwachting goed geslaagd is. Maar nimmer zal de gemeente zoo veel kunnen bijeenbrengen, als vereischt wordt, om onafhankelijk te kunnen bestaan."

Br. BONSELAAR is van meening, dat al werd de Europesche zending ook door eenen inlandschen leeraar vervangen, (waardoor men eenige uitgaven

zou bezuinigen, omdat een inlandsche leeraar minder noodig heeft dan een zendeling, die geen inboorling is,) de gemeente toch nog niet in zijn onderhoud zou kunnen voorzien, al werden ook al de bewoners uit den kampong en uit den omtrek, waar hij zich nu bevindt, Christenen. In de Menahasse van *Menado* is het ook in dit opzicht geheel anders. De grond is er vruchtbaar. Hij kan de bevolking tot grooter welvaart brengen en haar in staat stellen, om voor hare geestelijke behoeften meer bij te dragen, dan zij thans nog doet. » Trouwens, » zegt Br. DONSELAAR te regt, » in cultuur en welvaart zal *Timor* waarschijnlijk nimmer *Celebes* evenaren.»

Wat daarentegen *Rotty* betreft, in sommige opzichten zou (hiervan iets beters te verwachten zijn. De inwoners zijn voor het Evangelie veel toegankelijker dan de Timorezen. Dit is op *Timor* zelf duidelijk gebleken, waar tot hiertoe het meest onder Rottinezen, die zich hier gevestigd hebben, gearbeid is. De meeste kampongs op *Timor*, waar scholen gevestigd zijn, zijn genoegzaam alleen door Rottinezen of hunne afstammelingen bevolkt, zoo als *Oisappa*, *Olio* en *Oisauw*. Ook te *Babauw* is de bevolking voor het grootste gedeelte Rottineesch. Bij herhaling is het door andere zendelingen en nu ook weder door Br. DONSELAAR opgemerkt, dat de Rottinezen over het geheel veel vatbaarder zijn voor ontwikkeling dan de Timorezen, en zij dus ook in dit opzicht voor den zendingsarbeid de

voorkeur verdienen. De gemeenschap tusschen *Rotty* en *Timor* is in den kenteringstijd nog al tamelijk druk. De overvaart, waartoe gemiddeld twee etmalen noodig zijn, geschiedt gewoonlijk in kleine prauwen, en daar de reis in zulke ranke vaartuigen door den sterken stroom in de straat *Rotty* meestal van gevaar vergezeld gaat, gebeuren er nog al dikwijls ongelukken. In andere tijden des jaars is de overvaart, althans voor kleinere vaartuigen, moeilijk en hoogst wisselvallig. Wat Br. DONSELAAR van den tegenwoordigen staat der scholen op *Rotty* vernam, kon hem geen gunstige gedachten van haar doen opvatten. Sedert 1847 is het eiland door geen' zendeling bezocht. Er is daar groot gebrek aan goede onderwijzers. School en kerkbezoek geschiedt voornamelijk door middel van dwang. Op elk verzuim van school of godsdienst-oefening is boete gesteld in vee, die verzaard wordt naar mate het verzuim wordt herhaald. Die boeten worden bepaald en opgelegd door den Posthouder en de Radja's.

Wat Br. DONSELAAR zelve betreft, hij zet zijn werk voort, verblijd door de aankomst van Br. SCHOR, maar diep bedroefd door den dood van zijn eenig overgebleven kind. Moge de Heer hem vertroosten, hem doen ondervinden, dat er ook op de ver afgelegene eilanden kracht van Hem uitgaat tot genezing van het gewonde en om het gebroekene te heelen, terwijl wij met het oog op *Timor* en *Rotty* de vraag wel op de lippen mogen nemen: Wachter! wat is er van den nacht?

Hoe geheel anders is het, als wij nu onze oogen naar

C E L E B E S

wenden. Daar kunnen wij ze laten weiden over eene streek, die werkelijk iets goeds voor de toekomst belooft.

Het zijn ditmaal de BB. HERRMANN en ULFERS, van wie wij het een en ander hebben mede te deelen.

Br. HERRMANN te *Amoerang* is dikwijls door ziekte verhinderd geworden, zoo veel te doen als hij wel zou gewenscht hebben. Voor deze teleurstelling heeft de Heer hem eenige vergoeding gegeven in den zegen, dien hij soms op zijn werk zien mogt. Hij verhaalt ons daarvan het volgende:

» Sedert eenigen tijd werd er veel opwekking waargenomen onder de Alfoeren in de tot *Amoerang* behorende negorij *Tombassian*. Met innig genoegen zag ik, hoe onderscheidene kinderen de gezegende werktuigen der bekeering hunner ouders werden. Dit had zoo wel onder eenige burgers van *Amoerang* als in gezegde negorij plaats. Ten gevolge daarvan zijn er zelfs eenigen der oudste Christenen van 65—75 jaren, die tot hiertoe altijd hun hart gesloten gehouden hadden voor het Evangelie, en bijna nimmer ter kerk kwamen, met een zeer bedrukt hart tot mij gekomen, met verzoek, om in het onderwijs, hetwelk ik aan doopkandidaten gaf, te mogen deelen. Hoe jonge Christenen op hunne Alfoersche ouders werken, daarvan onder

vele slechts één voorbeeld. Een zeker jongeling, sints eenigen tijd door mij gedoopt, werd door zijne ouders, bij welke hij sedert lang niet meer inwoont, tot een feest genoodigd. Hij wist niet, tot welk feest, en ging er heen. Hij werd ter tafel genood, maar had intusschen ontdekt, dat dit ter eere hunner afgoden geschiedde. Met tranen in de oogen trad hij nu voor zijne ouders en zeide: »lieve ouders, God weet, hoe hartelijk ik u lief heb en dat dit vooral het geval is, sedert ik mij tot den Heer JESUS bekeerd heb. Maar ach, aan uw afgodenmaal kan en mag ik geen deel nemen. God erbarme zich over u, opdat gij uwe afgoden leert verfoeijen en u tot den Heer JESUS bekeeren. Zijt toch niet boos, ik kan niet met u eten» — en weenende verliet hij het huis. Dit maakte zulk eenen indruk op de ouders, dat de vader opstond en plegtig verklaarde, van dit oogenblik zijne afgoden vaarwel te zeggen. Zijne vrouw wierp toen met hem al wat aan de afgoden gewijd was uit het huis, en beiden zijn zij vlijtige leerlingen. Onuitsprekelijk groot is nu ook de blijdschap van den jongeling.”

Eene andere bron van vreugde vond Br. HERRMANN in den doop van het opperhoofd van *Tonsawan*. Br. HERRMANN had beloofd hem te zullen doopen, — maar in zijn eigen huis, in de tegenwoordigheid zijner onderhoofden. Hij woont op eenen heuvel, waar men tot nu toe gewoon was den afgoden te offeren. Daar hield hij den 9^{den} December 1849 voor de eerste keer godsdienstoefening, waartoe hij

de hoofden uitgenoodigd had om getuigen van deze plegtigheid te zijn. Omtrent een twintigtal kwamen; hunne vrouwen durfden niet mede komen. Hij beantwoordde voor hen de vraag: doet uw opperhoofd goed, door uwe afgoden vaarwel te zeggen en zich te laten doopen? Dit heeft diepen indruk gemaakt, even als de overgang zelf van het opperhoofd tot het Christendom.

Br. ULFERS te *Koemelembosai* verblijdt ons met het bericht, dat hij onder degenen, die hij gedoopt heeft, sommigen vindt, die hem veel geestelijke vreugde doen genieten. Het is vooral een oud man, van wien hij schrijft: »Deze man is een der vrolijkste Christenen, die ik ooit heb leeren kennen. Waar men dezen meer dan zeventigjarigen grijsaard ook vindt, daar verheerlijkt hij altijd luide zijnen Heer. Is hij in zijnen tuin, dan zingt hij lofzangen en psalmen, of zoekt zijne medezondaren, die daar bij hem zijn, door allerlei beelden uit de natuur op te leiden tot Hem, die de Schepper der natuur is. Is hij in zijn dorp (hij is een dorpshoofd, die van wege zijnen hoogen ouderdom zijne rust geniet), dan zit hij in de hutten zijner negorij, en verkondigt zijne vroegere onderdanen CHRISTUS en dien gekruisigd. Van alle verkwikkende bijzonderheden, die ik reeds door dezen man beleefd heb, zal ik slechts deze ééne mededeelen. Toen ik 14 dagen na nieuwjaar des zaterdagmiddags te 4 uur te *Mataling* aankwam, om daar dien avond te katechiseeren en den anderen dag te prediken, was ik zeer vermoeid, omdat ik

dienzelfden dag over *Wakaw*, *Karimbouw* en *Toking* was gereden, om daar de scholen te bezoeken. Ik had reeds twee paarden moede en afgereden op de ontzaggelijk slechte wegen van klimmen en dalen, en had dien dag reeds overal zeer veel gesproken, zoodat ik bij mijne komst te *Mataling* volstrekt geen opgewektheid bezat om veel te spreken. Doch toen ik zoo vermoeid in het voorhuis van het dorps hoofd nederzat, hoorde ik daar eensklaps eene heldere en luide stem, die in het Maleisch het lied: » God enkel licht, » aanhief, dat het door het geheele dorp klonk. Het was de oude *PAULUS*, (de naam, dien ik dien ouden man bij zijnen doop gaf), die uit zijnen rijsttuin kwam aanloopen, om mij te begroeten en daarbij, blijde in zijnen Heer, zingende door het dorp voortging. Spoedig was hij bij mij en toen had hij mij zoo veel van de liefde en ontferming van zijnen lieven Heer *JEZUS* te verhalen, dat mijn hart warm daarvan werd. En wie zou nu nog vermoeidheid kunnen gevoelen? Wie zou nu niet opgewektheid bekomen, om zijnen Heer mede te verheerlijken, daar een arme zondaar, die voor weinig tijd nog dood in zonden was, nu zoo levendig en blijde zijnen Heer verheerlijkte en dat in een dorp, waar ik voor korten tijd het eerste twintigtal had gedoopt en het overige nog alles *Alfoer* was! Doch de grootste vreugde zou ik dien avond smaken door hem en den ouden *Alfoer*-schen opperpriester van dat dorp, die even oud als *PAULUS* is en steeds zijn vriend geweest was. Des

avonds na de catechisatie ging PAULUS spoedig weg, maar kwam onmiddellijk daarop met den ouden priester terug. Hij weende van blijdschap en kon de eerste vijf minuten geen woord spreken. Eindelijk begon hij zijne handen te vouwen en riep uit: » o Heer JESUS CHRISTUS, mijn Verlosser, hoe groot is toch uwe liefde en uw zegen over ons, arme en geheel zondige menschen!" Daarop ging hij mij verhalen, dat deze oude opperpriester zich bekeerd had tot God en thans zijnen zondigen weg wilde verlaten. Deze priester deed dan ook eene zeer treffende belijdenis van zijne zonden, in tegenwoordigheid van vele Alfoeren en alle gedoopten van het dorp. Hij besloot met de woorden: » En nu, eer ik sterf, wil ik tot CHRISTUS vlieden, opdat ook mijne ziel door het bloed van CHRISTUS worde gewasschen en gereinigd van de zonden." Maar ik stond vooral verbaasd, toen ik bespeurde, dat hij reeds zoo veel kennis van het Evangelie bezat. De oude PAULUS had hem reeds lang, zonder mij daarvan een enkel woord te zeggen, onderwezen, waardoor onder de krachtige werking des heiligen Geestes deze oude leugenpriester was veranderd in een priester van den allerhoogsten God, dien hij dien avond zeer treffend voor velen, die hij vroeger naar het verderf had geleid, verkondigde en verheerlijkte. Deze blijde ure was des avonds van half elf tot half twaalf bij schoone maneschijn onder den blooten hemel, en onze lofzangen en gebeden weergalmden door de geheele negorij. Zoo zal, zoo moet de vorst der duisternis wijken! Wanneer de Geest

Gods de duisternis in licht, den nacht in den heerlijksten dag der wedergeboorte van arme zondaren, in den heerlijksten dag van blijdschap Gods en zijner heilige engelen begint te herscheppen, dan zullen duivel en duisternis hier weldra hunnen scepter verliezen. Dan zal de heerlijke Oosterzon des eeuwigen levens, die haar heerlijkst morgenrood nu reeds aan de kimmen heeft vooruitgezonden, ook voor dit verre gedeelte der *Menahasse* spoedig in vollen glans opgaan. Den anderen morgen was die oude opperpriester mede in de kerk, en toen de kerk uit was, verbrijzelde hij in aller tegenwoordigheid de drie ruwe steenen, die, wie weet hoe lang? als een schandvlek der menschheid als afgoden midden in het dorp hadden gestaan. Dat ik mijne tranen van blijde dankbaarheid noch dien avond noch dien morgen weerhouden kon, dit kunt gij wel begrijpen; want de Heer zelf had ons immers het schoonste feest bereid. Sedert dien tijd ontvangt die oude priester en door den meester te *Mataling* en door mij geregeld onderwijs. Den ouden *Paulus* benevens zijne dochter, eene weduwe van omtrent veertig jaren, die eene ware Maria is en altijd aan de voeten van haren Heer zit, hoop ik weldra als leden der kerk in te zegenen. Van zijne dochter zegt de oude man altijd, dat zij meer liefde voor haren Heer bezit dan hij.

» Een bijna gelijk geval had ik onlangs ook te *Pondas*, toen ik daar doorreed. Toen ik de zeven of acht personen verzameld had, die ik reeds sedert

eenigen tijd onderwijs, kwamen er op eens elf anderen, dragende hunne drie steenen afgoden, wierpen die voor mijne voeten neder en verbrijzelden ze. Daarop begon de voorste, een opperpriester, omtrent veertig jaren oud, te verklaren, dat hij met de andere tien reeds sedert eenige dagen de afgoderij had verlaten, en verzocht mij daarom onderwezen en gedoopt te worden. Ook zeide hij mij, dat hij reeds sedert een paar jaren dikwijls onrust des harten had gevoeld, dat hij nog steeds voortging zijne natuurgenootten in de leugendienst te onderwijzen en naar het verderf te leiden. Hij had aan deze stem des gewetens nu niet langer wederstand kunnen bieden en wenschte voortaan zijne medezondaren tot christus te brengen. Hier te *Koemelemboei* heb ik den tweeden priester ook in het onderwijs; maar de opperpriesteres (hier is de opperpriester eene vrouw) wil nog niet. Ook had ik hier onlangs veertien dagen geleden, een regt verblijvend geval. Twee getrouwde vrouwen, geburinnen zijnde, hadden zich reeds voor eenigen tijd bij ons aangemeld om gedoopt te worden. Maar voor dat zij nog in het onderwijs geweest waren, werden zij beiden ziek aan eene krankheid, die hier thans in den regentijd velen naar het graf heeft gesleept. Het is eene soort van waterzucht, die, voor zoover ik ontdekken kan, ontstaat uit eene verwaarloosde koorts. Toen zij er veertien dagen aan hadden geleden, lieten zij mij verzoeken, of ik haar niet nog op haar sterfbed wilde onderwijzen en doopen; want zij vreesden

ongedoopt voor God te verschijnen. Ik verklaarde haar echter, dat, als zij geloofden in den naam van JEZUS CHRISTUS den eengeboren Zoon van God en eenigen Zaligmaker van zondaren, die door zijnen dood de zonden van het menschdom heeft gedragen, en dus ook hare zonden, zij dan niet behoefden te vreezen, als zij ongedoopt sterven mogten. Maar nogthans beloofde ik haar te zullen onderwijzen en misschien later ook te doopen, indien ik zag, dat zij van hare ziekte niet weder zonden herstellen. Van dien tijd heb ik, als ik niet op reis was, of anders mijn meester hier haar geregeld twee maal daags onderwezen. Met diep geroerde harten hoorden wij daar soms niet alleen eene grondige belijdenis van zonden, met een innig verlangen naar genade en vergeving in het bloed van CHRISTUS, maar ook uitingen van gegronde hoop op JEZUS en zijne zondaarsliefde. Toen het eindelijk duidelijk te zien was, dat de eene niet lang meer leven kon, heb ik beiden op haar groot verlangen op haar sterfbed voor een aantal toehoorders in en buiten het huis gedoopt. Bij dit doopfeest werden vele tranen gestort. Vijf dagen na haren doop stierf de eene bij volle kennis en zachte en kalme blijmoedigheid des geloofs in haren Verlosser. De andere leeft nog, maar is blijde, dat zij den dood ook reeds in hare leden voelt en spoedig bij haren lieven Heer JEZUS zijn zal.

» Uit dit een en ander kunt gij zien, dat ook hier het liefelijke licht des Evangelies begint door te breken. Dit is vooral ook eene groote verkwik-

king voor ons, die hier zoo ver verwijderd van alle vrienden en bloedverwanten wonen. Ja wij leven hier eenzaam; maar onze vreugde en ons geluk is nogthans groot en kan niet van ons genomen worden, want zij rusten in de handen van onzen Heer en onzen God, uit wien zij zijn voortgevloeid en dagelijks altijd op nieuw voortvloeijen.

»Mijne vrouw zoekt vooral onder de meisjes, groot en klein, te werken. Met heel veel moeite krijgt zij er nu en dan eenigen aan mijn huis, waar zij haar naaijen leert, en met behulp van een onzer meisjes, die bij ons in huis is en goed Maleisch en Alfoersch verstaat en daarom haar tolk is, de andere meisjes dan gaat vertellen uit de geschiedenis van onzen Heer. Zij wenschte zoo gaarne eene geregelde naaischool te vormen, maar dat kunnen wij met alle moeite nog maar niet gedaan krijgen. Doch wij hopen op later tijd; want het is hier alles nog maar een begin, en dat onder een geheel verwaarloosd geslacht. Vooral schijnt het Dorpshoofd niet te willen, dat de andere meisjes wat leeren en daarom een heimelijk tegenbevel te geven, terwijl hij zijne eigene meisjes altijd geregeld zendt.»

Uit een later ontvangen berigt van Br. ULERS zien wij, dat de naaischool toegestaan is. »Toen men dit vernam,» schrijft hij, »waren er velen, die zich verblijdden. Zij zouden hunne dochters reeds vroeger gezonden hebben, indien het hun niet heimelijk verboden geworden was. Sedert dien

tijd komen er tot nu toe nog maar tien meisjes, geregeld drie dagen in de week, en elken dag drie uren. Zij naaijen kleederen voor zich zelve en voor hare ouders, broeders en kleinere zusters. Naderhand zullen zij ook voor al de schoolkinderen zonder uitzondering kleederen naaijen”

Deze gunstige verandering is van den Heer. Van den Heer zij ook alle kracht en blijdschap onzer Broeders, die onder de Heidenen werken! Hem willen wij blijven bidden, dat hunne vreugde vermeerderd worde.

GIFTEN EN LEGATEN.

Uit *Amsterdam.*

Van N. N., opgewekt door het lezen van het stukje van de Afdeeling *Winschoten* f 100,—

Uit *Breda.*

Door Ds. *HUYGENS* van zijne katechisanten . . . » 10,—

Uit *Driebergen.*

De helft eener op 6 October l.l. gehouden
Collecte » 16,00½

Uit *Dordrecht.*

Van N. N. door den Heer G. 'T *HOOF*T » 100,—

Uit *'s Gravenhage.*

Van N. N. door Br. *KOOPER* » 10,—

Uit *Krimpen aan de Lek*.

Door Ds. DE GROOT STIFFRY van zijne katechisanten f 2,50

Uit *Leerdam*.

Door Ds. VOORHOEVE van zijne katechisanten. . » 5,35

Uit *Leiden*.

Van het Hulp-Zendinggenootschap voor het Rijnsche Genootschap » 50,—

Uit *Rotterdam*.

Legaat van Mejufvrouw C. J. JONGENEEL » 600,—

Van N. N. » 100,—

Door Ds. DOEDES, het derde gedeelte van het bedrag eener wekelijks en maandelijks in 1850 gehouden inzameling van gelden voor de Zendingenzaak, door vrienden der Heidenen, grootendeels kinderen en dienstboden » 78,—

In den bidstond van Januarij, van iemand die lid wenschte te worden » 6,—

Van eene naaischool van behoeftige meisjes, gedurende eenige jaren in een busje verzameld. . » 5,—

Van de moeders dier meisjes. » 2,50

Van N. N. door Ds. HUGENHOLTZ f 100, 24 %
Certificaat Werkelijke Schuld met 2 Coupons
à f 1,23½ » 2,47

Uit *Utrecht*.

Van de Afdeling voor het Instituut » 150,—

Van B. door Ds. VAN HOOGSTRATEN » 2,50

Te ROTTERDAM, bij M. WIJT & ZONEN,
Drukkers van het Nederlandsche Zendinggenootschap.